

developed and efficiently functioning credit market influences the economic development of our entire country, therefore, it makes the topic relevant and expedient to conduct the research. To ensure the management of the bank's credit activity, the effective use of its credit potential, the formation of an optimal loan portfolio, the clear organization of the entire credit process gives the possibility of a credit policy. It determines the main directions of the credit process, the priorities, principles and objectives of a certain bank in the credit market and provides for the application of specific financial and other instruments used in the process of implementing loan agreements. The purpose of our study is to determine the credit policy of banking institutions, analyze the dynamics of the number of banks in Ukraine and their assets, study the relative indicators of profitability of banking activities, analyze the credit portfolio of banks in Ukraine by types of lending (lending to individuals and legal entities), and financial performance of banks. In the process of research, we used methods of theoretical generalization, tabular and graphical methods of analysis. Analyzing and summarizing the scientific works of scientists, the development of the banking system in recent years has been considered. A large number of banks were not able to react in time to the risks for insufficient capital, so this led to a deterioration in their financial condition and bankruptcy. Scientific novelty is determined by proposals that will contribute to the stability of the banking sector, in particular the credit market of Ukraine and through the effective management of lending activities of commercial banks. Practical significance is determined by the proposed measures that contribute to the stable development of the banking sector and ensure the effectiveness of the implementation of credit policy. Further research will focus on the study of conceptual directions of the development of the credit market of Ukraine, the search for effective means of supporting the credit policy of banks. Further research will focus on the study of conceptual directions of the development of the credit market of Ukraine, the search for effective means of supporting the credit policy of banks

Key words: credit, crediting, credit market, credit portfolio, credit policy.

Одержано 09.04.2018 р.

УДК 336.717.061:336.71+330.322

Черничко Тетяна Володимирівна,
д.е.н., завідувач кафедри фінансів,
Мукачівський державний університет,
Михайляк Галина Володимирівна,
к.е.н., доцент кафедри аналітичної економіки та міжнародної економіки,
Михайляк Ірина Володимирівна,
к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Львівський національний університет імені Івана Франка

КРЕДИТНА ПОЛІТИКА БАНКІВ В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОДЕЛІ МОНЕТАРНОГО ТРАНСМІСІЙНОГО МЕХАНІЗМУ

На сучасному етапі економіка України потребує активізації кредитної діяльності, а покращення економічної ситуації в Україні залежить від удосконалення діяльності банківських установ та удосконалення і оптимізації їх кредитної політики. Метою статті є дослідження ролі кредитної політики комерційних банків в умовах української моделі монетарного трансмісійного механізму. Застосовано основні наукові методи економічного дослідження: аналітичний (з метою аналізу динаміки та структурних змін кредитних ресурсів сформованих банківською системою України), причинно-наслідковий (з метою обґрунтування залежності між розвитком реального та банківського секторів економіки України), табличний та графічний метод. У статті обґрунтовано, що банківська система є основою формування фінансово-кредитних відносин та найважливішим суб'єктом фінансового ринку, а одним із головних її завдань є правильно розроблена кредитна політика, яка повинна охоплювати найважливіші елементи та принципи організації кредитної роботи в банку та визначати пріоритетні напрями кредитування. Наукова новизна дослідження полягає в уточненні механізму взаємодії між банківським та реальним секторами економіки України, обґрунтуванні впливу структури кредитних ресурсів на напрям та динаміку розвитку економічної кон'юнктури. Практичне значення мають запропоновані авторами шляхи та напрями оптимізації кредитної політики банківських установ України. За результатами проведеного дослідження визначено, що кредитна політика комерційного банку як елемент загальної банківської політики є сукупністю як стратегічних, так і тактичних рішень, які визначають перспективні та поточні цілі кредитування, його параметри, процедуру, та реалізується через кредитний механізм. У висновках обґрунтовано, що важливим елементом кредитної політики комерційного банку є обґрунтування спрямованості кредитної активності комерційних банків у напрямі визначення пріоритетності інвестиційного та споживчого кредитування. Подальші дослідження будуть спрямовані на пошук найбільш раціональних напрямів оптимізації кредитної політики банків.

Ключові слова: банківський сектор, реальний сектор, монетарний трансмісійний механізм, економічна кон'юнктура, кредитна політика, інвестиційне та споживче кредитування.

ВСТУП

Постановка проблеми. Механізм та система організації кредитної політики комерційних банків України є важливим елементом стабілізації діяльності не тільки банківського сектору України, а й розвитку національної економічної системи загалом. Необхідність оптимізації кредитної політики банківських установ України пов'язана з необхідністю активізації кредитного каналу монетарного трансмісійного механізму та посилення позитивного впливу кредитних ресурсів на обсяг та структуру грошової маси країни. Активізація кредитної діяльності банківських установ України призведе до забезпечення фінансовими ресурсами потреб розширеного відтворення в країні.

З усієї сукупності кредитних установ, діяльність яких пов'язана з формуванням та наданням кредитних послуг, в Україні переважає діяльність банківських установ. Саме банківські установи в Україні є основою формування фінансово-кредитних відносин.

Економічні тенденції, які спостерігаються у економіці України протягом останніх років, засвідчують, що проблеми кредитного ринку та уповільнення кредитної активності переважною більшістю банківських установ України негативно впливають на економічні процеси у реальному секторі. Саме тому вивчення потенційних напрямів активізації кредитної діяльності банківських установ, удосконалення інструментів їх кредитної політики та формування позитивного сприйняття у споживачів банківських послуг є актуальним на сьогоднішній день. На перший план виступає питання підвищення результативності та ефективності кредитних операцій банків, які були і є основою формування прибутків комерційних банків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання, пов'язані з дослідженням теоретичних та прикладних аспектів організації кредитної політики комерційних банків, взаємодії реального та банківського секторів піднімаються у працях таких вчених як: О. І. Барановський [1], О. В. Васюренко [2], О. Д. Вовчак [1], В. В. Волкова [3], О. Є. Гудзь [4], В. Грушко [5], О. О. Любар [6], О. І. Лаврушина [7] та ін. Проте механізм та напрями активізації кредитної політики комерційних банків як елементу кредитного каналу монетарного трансмісійного механізму потребує додаткової уваги та поглибленого дослідження.

Мета статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження ролі кредитної політики комерційних банків в умовах української моделі монетарного трансмісійного механізму.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Важливим елементом розвитку комерційного банку та стабілізації фінансових результатів діяльності банківської системи країни загалом є ефективність кредитної політики та стабільного попиту на кредитні ресурси у реальному секторі економіки України. Лише за умови поєднання зазначених умов можливим є позитивний вплив кредитної активності банківського сектору на динаміку та якісні характеристики

економічного розвитку країни.

Загалом, кредитний канал монетарного трансмісійного механізму може формуватися за такими основними напрямками:

- шляхом зміни кредитних відносин, пов'язаних з формування різних видів кредиту (міжгосподарського, банківського та державного) під дією ринкових механізмів;

- у результаті зміни кредитних відносин під дією інструментів державного регуляторного впливу.

За результатами застосування відповідних інструментів, які є специфічними у кожному визначених напрямів, формується відповідний економічний ефект, спричинений дією грошових імпульсів на величину інвестиційних та споживчих витрат і, як наслідок, на динаміку розвитку реального сектору економіки країни.

Обов'язковою умовою позитивного вектору монетарного трансмісійного механізму є ефективне використання кредитних ресурсів. Єдиної відповіді щодо чіткого обґрунтування критеріїв ефективності не існує. Переважання частки кредитних ресурсів, яка спрямовується на посилення інвестиційної активності в країні є важливим чинником забезпечення розширеного відтворення. Проте зростання обсягу кредитних ресурсів, які спрямовуються на споживче кредитування, є чинником стимулювання споживчого попиту, а, отже, і поживлення економічної активності товаровиробників з метою його задоволення.

Можливості розширення обсягів та покращення якості банківського кредитування, його спрямованості та ефективності, залежать від:

- існуючого попиту (з боку реального сектору) та пропозиції (з боку банківського сектору) кредитних ресурсів;

- сформованих очікувань суб'єктів господарської діяльності та населення щодо ризикованості використання кредитних ресурсів у власній економічній діяльності;

- дієвості інфраструктури ринку банківських послуг;

- відсутності (або неефективності) у суб'єктів господарської діяльності можливості отримати необхідні ресурси, окрім послуг банківського сектору.

Дія ринкових механізмів на обсяги кредитних ресурсів залежить від економічної доцільності та обґрунтованості кредитних операцій і полягає у формуванні оптимальних умов для діяльності суб'єктів господарювання, а також здатності задоволення попиту споживачів кредитних ресурсів.

Кредитні відносини, сформовані в межах банківського кредитування, виникають лише за умови, що у суб'єктів господарювання відсутні інші джерела отримання необхідних фінансових ресурсів, а кредитні установи (банківські та парабанківські) мають можливість задовольнити потребу суб'єктів господарювання та отримати певний економічний зиск.

Застосування різноманітних форм та важелів державного впливу (фінансово-кредитного планування, стратегічного та оперативного кредитного управління, фінансового контролю тощо), забезпечує корегування пропозиції кредитних ресурсів з боку

кредитної системи відповідно до реального (платоспроможного) попиту економічних суб'єктів. Лише за умови дотримання даної відповідності (між попитом на кредитні ресурси та їх пропозицією суб'єктами кредитної системи), сформований обсяг

кредитних ресурсів можна вважати стабільним.

За наслідками впливу певного набору чинників найбільш глибоко монетарна трансмісія проявляється в межах каналу банківського кредитування.

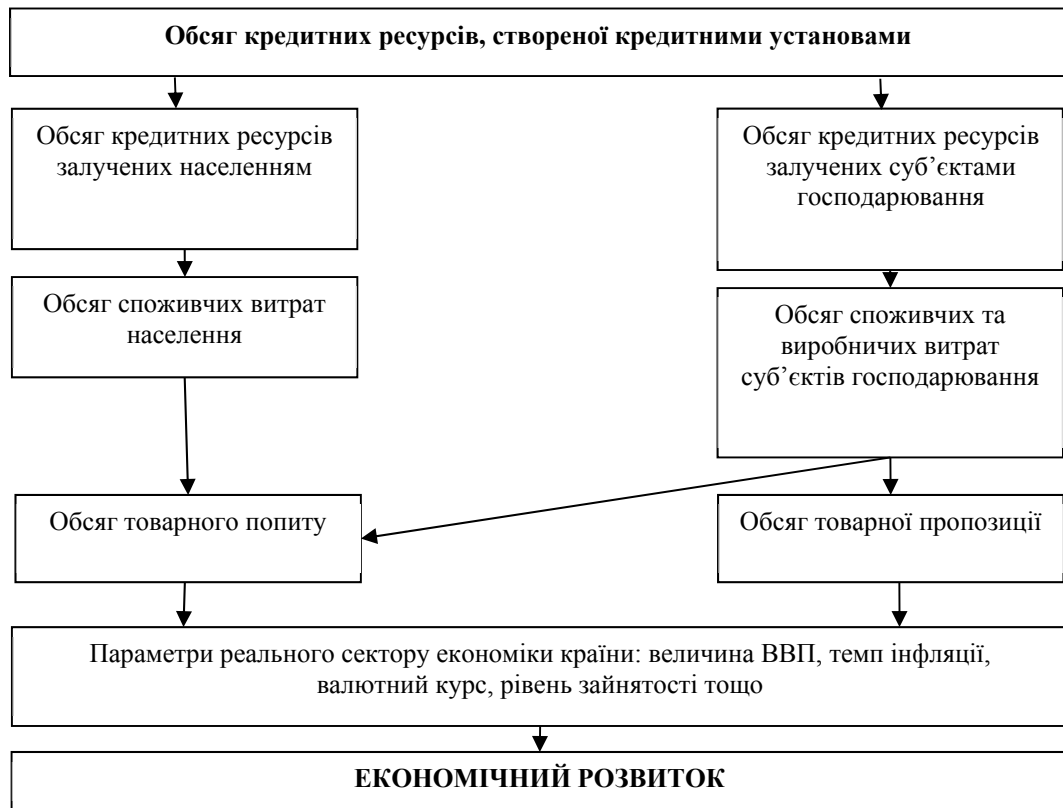

Рис. 1. Канал банківського кредитування монетарного трансмісійного механізму [розробка авторів]

У межах каналу банківського кредитування монетарного трансмісійного механізму можна виділити два варіанти монетарної трансмісії:

– пожвавлення кредитної активності як наслідок поліпшення фінансового стану банківських установ;

– пожвавлення кредитної активності як наслідок оптимізації та покращення ефективності кредитної політики банківських установ.

У першому випадку канал банківського кредитування спрацює внаслідок поліпшення економічної ситуації в країні і, як наслідок, поліпшення фінансового стану суб'єктів господарювання. Зростання рівня доходів та прибутків забезпечує розширення депозитних ресурсів кредитних установ, поліпшення їх ліквідності та виступає чинником розширення обсягів кредитних ресурсів. В умовах позитивного кредитного циклу це стимулює поліпшення економічної кон'юнктури та забезпечує економічний розвиток.

Дослідження основних показників діяльності банківських установ в Україні протягом останніх років (2011-2017 рр.) засвідчує відсутність позитивної динаміки їх розвитку (табл. 1).

Протягом аналізовано періоду спостерігається певна циклічність щодо обсягів кредитів сформованих банківськими установами України:

– 2011-2015 рр. – період позитивної динаміки – зростання обсягів кредитів на 18448 млн грн

(на 22,3%);

– 2016 рр. – період уповільнення кредитної активності банківських установ – зменшення обсягів кредитів на 3845 млн грн (на 0,4%);

– 2017 р. – період пожвавлення кредитної активності банківських установ – зменшення обсягів кредитів на 36875 млн грн (на 3,7%).

Відсутність чіткої позитивної динаміки відображає мінливість попиту на кредитні ресурси сформовані банківською системою України та зменшення її кількісних характеристик (суттєве зменшення кількості банківських установ зі 176 до 82). Також за результатами аналізу даних можна побачити відсутність чіткої кореляційної залежності між покращенням фінансового стану банківських установ і обсягом сформованих ними кредитних ресурсів (рис. 2). Особливо даних висновок відповідає періоду 2014-2017 рр. – показники рентабельності активів та капіталу зменшуються, проте це не спричиняє значного негативного впливу на обсяг сформованих банківськими установами кредитних ресурсів.

У другому випадку спонукальним чинником формування каналу банківського кредитування виступають інструменти кредитної політики комерційних банків. Він спрацює тоді, коли кредитні установи реагують на заходи монетарної політики центрального банку не зміною величини процентної ставки за депозитами і кредитами, а зміною обсягів кредитування.

Показники діяльності банківських установ за 2011-2017 рр.*

Показник	на 31 грудня відповідного року						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість банківських установ, од.,	176	176	180	163	117	96	82
з них з іноземним капіталом	53	53	49	51	41	38	38
Активи банківських установ, млн. грн.	1054280	1127192	1278095	1316852	1254385	1256294	1336358
Кредити видані банківськими установами, млн. грн.	825320	815327	911402	1006358	1009768	1005923	1042798
Зобов'язання банківських установ, млн. грн.,	898793	957872	1085496	1168829	1150672	1132515	1172761
з них юридичним особам	186213	202550	234948	261372	318568	369913	403927
фізичним особам	306205	364003	433726	416371	402137	437152	478565
Капітал банківських установ, млн. грн.	155487	169320	192599	148023	103713	123784	163597
Рентабельність активів банківських установ, %	-0,76	0,45	0,12	-4,07	-5,46	-12,6	1,94
Рентабельність капіталу банківських установ, %	-5,27	3,03	0,81	-30,46	-51,91	-116,74	-15,96

Джерело: сформовано авторами за даними НБУ [8]

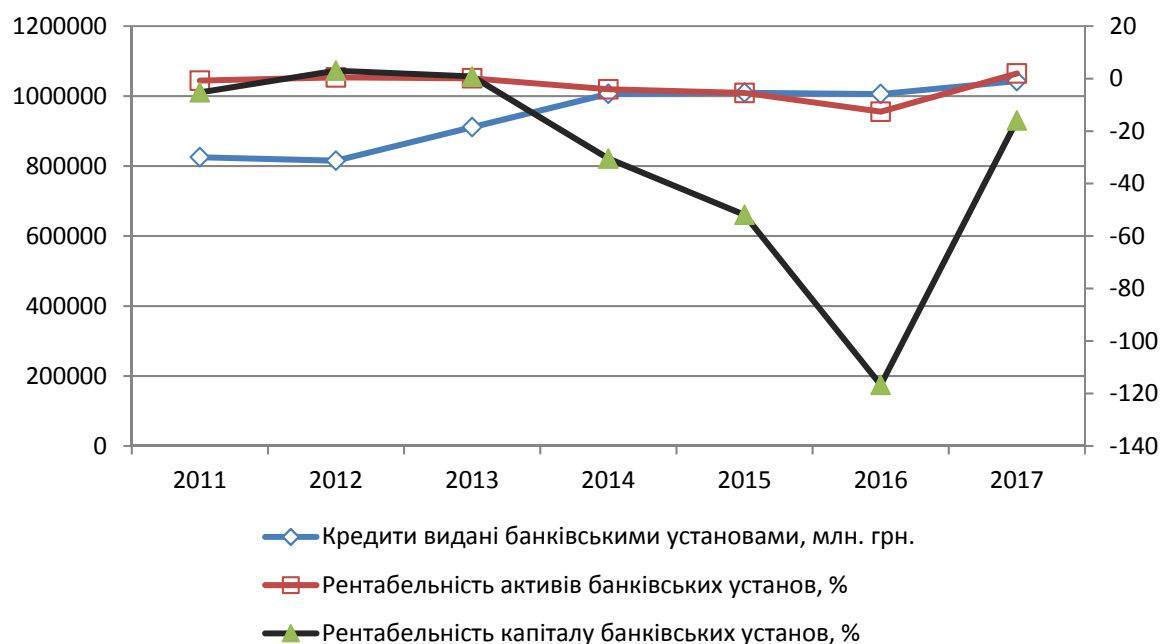

Рис. 2. Показники діяльності банківських установ за 2011-2017 рр.

Розширення можливостей кредитних установ внаслідок зміни структури і спрямованості кредитних відносин призводить до збільшення обсягів виробничого та споживчого кредитування. Як наслідок, у економічних суб'єктів розширюються можливості щодо залучення додаткових ресурсів, що призводить до збільшення обсягів інвестиційних та споживчих витрат (рис. 3).

Спрямування кредитної політики комерційних банків на забезпечення розширеного відтворення

засвідчує динаміка розподілу кредитних ресурсів комерційних банків між корпоративним сектором та сектором домашніх господарств [8] (рис. 4).

Протягом всього аналізованого періоду спостерігається стійка тенденція до зростання частки кредитів, яка надається корпоративному сектору (до 80% у 2016-2017 рр.), що виступає свідченням зростання інвестиційної спрямованості використання кредитних ресурсів.

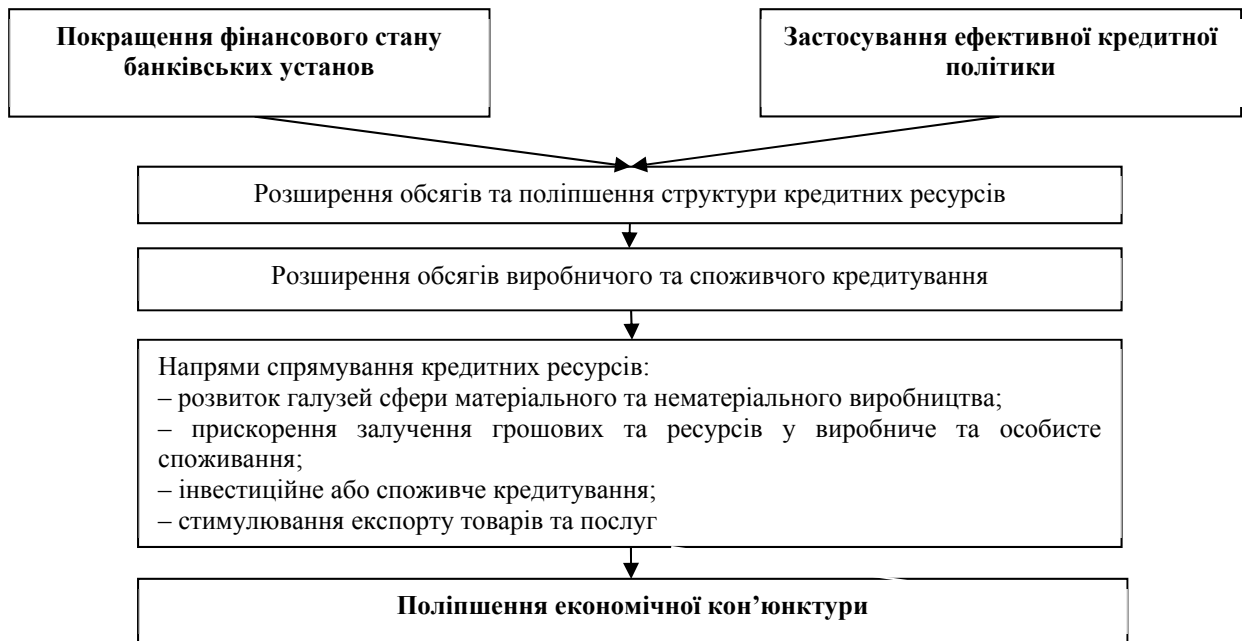

Рис. 3. Алгоритм формування каналу банківського кредитування монетарного трансмісійного механізму [розробка авторів]

Зважаючи на вище наведене, можна запропонувати такі основні напрями оптимізації кредитної політики комерційних банків України (табл. 2).

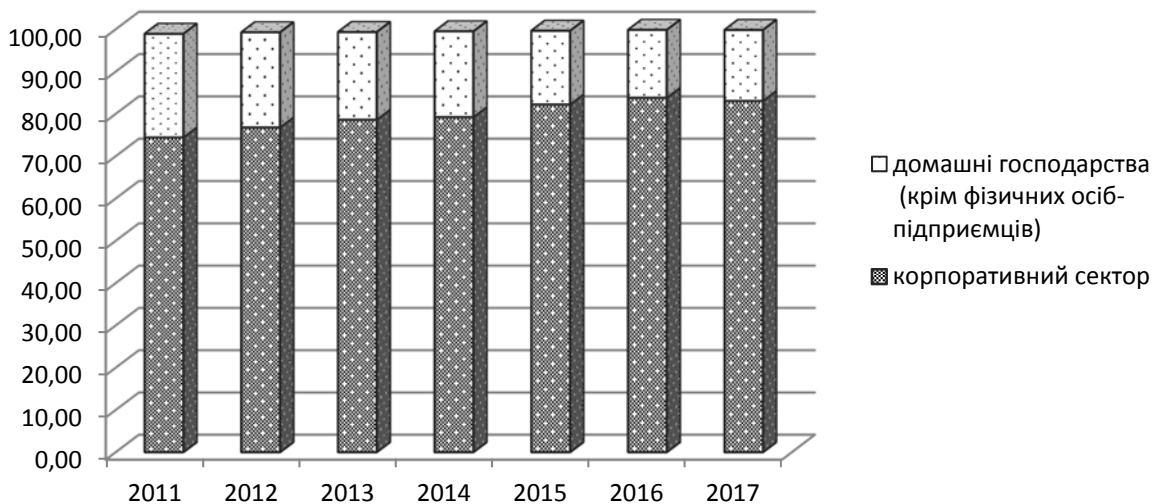

Рис. 4. Динаміка розподілу кредитних ресурсів комерційних банків України, 2011-2017 рр. [8]

Таблиця 2

Напрями оптимізації кредитної політики комерційних банків України

№п/п	Напрями оптимізації кредитної політики
1	Регулярний аналіз стану кредитних відносин між банківськими установами та реальним сектором країни
2	Обґрунтована оптимізація кредитного портфеля банку за пріоритетними ознаками (з позицій співвідношення між обсягами споживчого та інвестиційного кредитування)
3	Вибір дієвих методик підвищення рівня доходності кредитної діяльності банку з метою покращення фінансового стану комерційних банків
4	Посилення контролю за кредитними ризиками та формування дієвих систем управління кредитним ризиком в кожному банку
5	Удосконалення існуючих кредитних технологій
6	Досягнення високої якості сервісу і рівня диференціації банківського бренду

Джерело: складено на основі [1; 4; 6]

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На підставі проведеного дослідження нами було встановлено наступне: канал банківського кредитування монетарного трансмісійного механізму відображає вплив динаміки та структури банківського кредитування на динаміку економічної кон'юнктури в країні. Важливим елементом кредитної політики комерційного банку є обґрунтування спрямованості

кредитної активності комерційних банків у напрямі визначення пріоритетності інвестиційного та споживчого кредитування. З метою покращення якісних та кількісних характеристик економічного розвитку в країні вагомим є зорієнтованість кредитної політики банківських установ в Україні на забезпечення процесу розширеного відтворення.

Подальші дослідження будуть спрямовані на пошук найбільш раціональних напрямів оптимізації кредитної політики банків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Підвищення ефективності взаємодії банківського і реального секторів економіки в умовах глобалізації та євроінтеграції: монографія / Кол. авт., О. І. Барановський, О. Д. Вовчак; ред.: О. І. Барановський. – К.: УБС НБУ, 2010. – 482 с.
2. Васюренко, О. В. Банківський менеджмент: навч. посібник. – К.: Видавн. центр «Академія», 2001. – 320 с.
3. Волкова, В. В. Напрями оптимізації структури кредитних ресурсів банків в умовах нестійкого економічного середовища [Електронний ресурс] / В. В. Волкова, Н. І. Волкова. – Режим доступу: [http://www.vdnuete_2013_4_17%20\(2\).pdf](http://www.vdnuete_2013_4_17%20(2).pdf).
4. Гудзь, О. Є. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика): монографія / О. Є. Гудзь, М. Я. Демяненко, П. А. Стецюк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 302 с.
5. Грушко, В. Оптимізація структури кредитного портфеля комерційного банку / В. Грушко, Т. Іваненко // Вісник НБУ. – № 2. – 2014. – С. 28-32.
6. Любар, О. О. Кредитна політика банків: види та моделі / О. О. Любар // Вісник університету Банківської справи Національного Банку України. – 2010. – №3(9). – С. 183-185.
7. Управление деятельностью коммерческого банка (банковский менеджмент) / под ред. О. И. Лаврушина. – М.: Юристъ, 2002. – 688 с.
8. Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України) [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1.

REFERENCES

1. Baranovskiy, O. I., Vovchak, O. D. (2010). Pidvyshhennja efektyvnosti vzajemodii' bankivs'kogo i real'nogo sektoriv ekonomiky v umovah globalizacii' ta jevrointegracii'. Kyi'v: UBS NBU.
2. Vasjurenko, O. V. (2001). Bankivs'kyj menedzhment. Kyi'v: Vydavn. centr «Akademija».
3. Volkova, V. V., Volkova, N. I. (2013). Naprjamy optymizacii' struktury kredytnyh resursiv bankiv v umovah nestijkgogo ekonomichnogo seredovyshha. Retrieved from [http://www.vdnuete_2013_4_17%20\(2\).pdf](http://www.vdnuete_2013_4_17%20(2).pdf).
4. Gudz', O. Je. Demjanenko, M. Ja., Stecjuk, P. A. (2008). Ocinka kredytopromozhnosti agroformuvan' (teorija ta praktyka). Kyi'v: NNC IAE.
5. Grushko, V. Ivanenko, T. (2014). Optymizacija struktury kredytnogo portfelja komercijnogo banku. Visnyk NBU, 2, 28-32.
6. Ljubar, O. O. (2010). Kredytna polityka bankiv: vydy ta modeli. Visnyk universytetu Bankivs'koi' spravy Nacional'nogo Banku Ukrainy, 3(9), 183-185.
7. Upravlenie dejatel'nost'ju kommercheskogo banka (bankovskij menedzhment). (2002). Moskva: Jurist'.
8. Kredyty, nadani depozytnymy korporacijamy (krim Nacional'nogo banku Ukrainy). Retrieved from https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1.

Черничко Татьяна Владимировна, Михайляк Галина Владимировна, Михайляк Ирина Владимировна. КРЕДИТНАЯ ПОЛИТИКА БАНКОВ В УСЛОВИЯХ УКРАИНСКОЙ МОДЕЛИ МОНЕТАРНОГО ТРАНСМИССИОННОГО МЕХАНИЗМА

На текущем этапе экономика Украины нуждается в активизации кредитной деятельности, а улучшение экономической ситуации в Украине зависит от усовершенствования деятельности банковских учреждений и оптимизации их кредитной политики. Целью статьи является исследование роли кредитной политики коммерческих банков в условиях украинской модели монетарного трансмиссионного механизма. Используются основные научные методы экономического исследования: аналитический (с целью анализа динамики и структурных изменений кредитных ресурсов сложившихся банковской системой Украины), причинно-следственная (с целью обоснования зависимости между развитием реального и банковского секторов экономики Украины), табличный и графический метод. В статье обосновано, что банковская система является основой формирования финансово-кредитных отношений и важнейшим субъектом рынка, а одной из главных ее задач является правильно разработанная кредитная политика, которая должна охватывать важнейшие элементы и

принципы организации кредитной работы в банке и определяют приоритетные направления кредитования. Научная новизна исследования заключается в уточнении механизма взаимодействия между банковским и реальным секторами экономики Украины, обосновании влияния структуры кредитных ресурсов на направление и динамику развития экономической конъюнктуры. Практическое значение имеют предложенные авторами пути и направления оптимизации кредитной политики банковских учреждений Украины. По результатам проведенного исследования определено, что кредитная политика коммерческого банка как элемент общей банковской политики является совокупностью как стратегических, так и тактических решений, которые определяют перспективные и текущие цели кредитования, его параметры, процедуру, и реализуется через кредитный механизм. В выводах обосновано, что важным элементом кредитной политики коммерческого банка является обоснование направленности кредитной активности коммерческих банков в направлении определения приоритетности инвестиционного и потребительского кредитования. Дальнейшие исследования будут направлены на поиск наиболее рациональных направлений оптимизации кредитной политики банков.

Ключевые слова: банковский сектор, реальный сектор, монетарный трансмиссионный механизм, экономическая конъюнктура, кредитная политика, инвестиционное и потребительское кредитование.

Chernychko Tetiana V., Mikhail'ak Halyna V., Mikhailak Iryna V. CREDIT POLICY OF BANKS IN CONDITIONS OF UKRAINIAN MODEL OF MONETARY TRANSMISSION MECHANISM

At the current stage, Ukraine's economy needs to intensify lending, and improving the economic situation in Ukraine depends on improving the functioning of banking institutions and improving and optimizing their lending policy. The purpose of the article is to study the role of commercial banks' credit policy in the conditions of the Ukrainian model of monetary transmission mechanism. The basic scientific methods of economic research have been applied: the analytical (for the purpose of analyzing the dynamics and structural changes in the lending resources formed by the banking system of Ukraine), the causal and consequential (in order to justify the dependence between the development of the real and banking sectors of the Ukrainian economy), the tabular and graphical method. The article substantiates that the banking system is the basis for the formation of financial and credit relations and the most important subject of the financial market, and one of its main tasks is a properly developed credit policy, which should cover the most important elements and principles of organization of credit work in the bank and determine the priority directions lending. The scientific novelty of the study is to clarify the mechanism of interaction between the banking and real sectors of the Ukrainian economy, to substantiate the influence of the structure of credit resources on the direction and dynamics of economic conditions development. Practical significance are the ways and directions of optimizing the credit policy of banking institutions offered by the authors. According to the results of the research, it has been determined that the commercial bank's credit policy as an element of the general banking policy is a combination of both strategic and tactical decisions that determine the prospective and current objectives of lending, its parameters, procedure, and is implemented through the credit mechanism. The conclusions substantiate that an important element of the credit policy of a commercial bank is the justification of the direction of commercial activity of credit banks in the direction of determining the priority of investment and consumer lending. Further research will be aimed at finding the most rational directions for optimizing banks' lending policy.

Key words: banking sector, real sector, monetary transmission mechanism, economic situation, credit policy, investment and consumer lending.

Одержано 06.04.2018 р.